

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשָּׁבוּעַ פְּקוּדֵי תשפ"ב

הספר של ירושלים – ספר שמואל

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

משה רבנו בנה את המשכן, גם באמצעות המפקד שנערך על ידי תרומת מחצית השקל. המפקד נזכר בתחילת פרשת כי תשא וכך מפורש בפרשתנו - פקודי:

"אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה... וְכִסֵּף פְּקוּדֵי הָעֵדוּת מֵאֵת כָּפֹר וְאֶלֶף וְשִׁבְעֵי מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: בְּקַע לְגִלְגָּלֶת מִחֻצֵּי הַשֶּׁקֶל הַשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכֹל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְמַעְלָה לְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים" (שמות ל"ח כא, כה – כו).

הסימן לסיום מבצע בנין המשכן היה:

"וַיְכַסּוּ הָעֵצִים אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַבְּדוּ יִקְנָק מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן" (שם מ' לד).

כארבע מאות ושמונים שנה מאוחר יותר, לאחר מסע ארוך ומייגע, שלמה בנה את המקדש בירושלים על פי התוכניות שהכין אביו דוד המלך. אותו סימן הגיע מן השמים גם אז, כך מופיע בהפטרה של פרשתנו:

"... וְהָעֵצִים מְלֵא אֶת בֵּית יִקְנָק: ... כִּי מְלֵא כְבוֹד יִקְנָק אֶת בֵּית יִקְנָק" (מלכים א ח' י – יא).

כשם שבניית המשכן, תחילתה במפקד, כך הדחיפה של העם לעסוק בבניין המקדש גם היא קשורה למפקד, כפי שמתואר בפרק האחרון של ספר שמואל:

"וַיִּסַּף אֶף יִקְנָק לְחֻרֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּסַּף אֶת דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר לֶךְ מִנָּה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת יְהוּדָה" (שמו"ב כ"ד א).
כך גם מפורש במדרש שמואל:

"וַיִּבְאֵר גַּד אֶל דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה הָקֵם לְיִקְנָק מִזְבֵּחַ בְּגֵרֵן אֲרוֹנָה הַיְבֵסִי" (שמו"ב כ"ד יח), למה דוד דומה באותה שעה? לאחד (הקב"ה) שהיה מכה את בנו (עם ישראל), ולא היה יודע בשל מה הוא מכהו, באחרונה אמר לו: דע על נקמת פלוני הכייתך, כך כל אותן האוכלוסין שנפלו (בעקבות המפקד) לא נפלו אלא על ידי שלא תבעו בבנין בית המקדש."

נרחיב את היריעה. בספר דברים התורה ציוותה:

"הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְנָק אֶלֶּיְכֶם מִכָּל שְׂכֵטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת שְׁמוֹ שֵׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרָשׁוּ וַבָּאתָ שָׁמָּה" (דברים יב, ה).
דוד היה האיש שהקדיש את חייו למשימה זו.

עיון מעמיק בספר שמואל מגלה לנו, שהנושא החשוב ביותר שבו הספר עוסק הוא: מציאת "הַמָּקוֹם". המקום המיוחד הזה, המתברר בין שמיים וארץ, הוא ירושלים, שבתוכה הר הבית – מקום המקדש.

בשלב הראשון יבחר דוד כמלך של כל בני ישראל. כמלך הוא יבחר בירושלים ויהפוך אותה, כבר בימיו, למרכז השלטוני, עיר הבירה של מדינת היהודים העצמאית הראשונה. גם זה חלק מהליך השכנת השכינה.

בשלב השני יתברר במדויק היכן הוא המקום בתוך ירושלים, שבו, ורק בו, יעבדו את האל היחיד, בורא עולם, שבחר בעמו ישראל ובדוד עבדו.

מציאת המקום בדרך מופלאה, כפי שהדברים מתוארים בפרק כ"ד של שמואל ב', ובפסוקים המקבילים בדברי הימים, קושרים אותו לסיפורי הבריאה והחזרה לגן העדן, מאורעות שדוד קשור אליהם בטבורו.

סיפור מציאת המקום קושר את דוד גם לאבות האומה ובמיוחד לאברהם ויצחק וניסיון העקדה.

דוד נעצר בידי הנביא כשרצה לעבור לשלב הבא, בניין בית המקדש בפועל. הנביא בישר לו שבחירתו הוא היא נצחית, אבל, לפני הבנייה בפועל של בית המקדש חייב להיבנות תחילה בית המלכות. רק כאשר בנו של דוד ישב על כיסאו וישלים את המלאכה, יבנה בית המקדש, כמתואר בהפטרותנו:

"וַיֹּאמֶר יִקְנָק אֶל דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבְךָ לְבָנוֹת בֵּית לְשִׁמִּי הִטִּיבְתָּ כִּי הָיָה עִם לְבָבְךָ: רַק אֲתָה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בְּנֵךְ הֵיכָּא מִחֻלְצֵיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לְשִׁמִּי" (מלכים א ח' יח – יט).

הרעיונות בהרחבה יופיעו בקרוב, בע"ה, בספרי החדש 'צפנת שמואל' – מלכות דוד.

הבה נתפלל כי נזכה לחזות בסופו של ההליך במהרה בימינו

כאשר אור שבעת הימים יזהיר שבעתיים ויאיר את ירושלים והַמָּקוֹם כמרכז הרוחני של כל העולם

עולם ללא מלחמות כאן ובכל אתר, עולם של שלום, צדק ומוסר כמבואר בחזונום של ישעיהו וחבריו הנביאים.

נתפלל גם לשלומם של יהודי אוקראינה, ושל כל החפים מפשע, שם ובכל מקום.

לְעִילּוֹי זְשֵׁמֶת

מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב שלמה מרזל גבי צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	הרב יושע רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח
הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' שבט	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יחזקאל וגבי חנה צדיק י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א
גבי נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט						

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

קניית פרחים בשמיטה – חלק ד'

הנאה מספיחים

בשבועות האחרונים אנו עוסקים הצדדים שונים של שאלת קניית פרחים בשמיטה. עסקנו בשאלת חלות קדושת שביעית על הפרחים, ופתחנו את שאלת הספיחים. בשבוע שעבר ביררנו שפרחים רב שנתיים אינם אסורים באיסור ספיחים. עתה נברר אם יש לאסור את הפרחים ששורשם נקלט בשמיטה משום ספיחים. אך נשים לב מה אנו שואלים. השאלה איננה אם מותר לאכול את הפרחים הללו, הרי הם אינם עומדים לאכילה. השאלה היא אם פרחים אלו אסורים בהנאה. אם כך יש לברר: האם ספיחים נאסרו בהנאה, או באכילה בלבד? רבי עקיבא דורש את איסור הספיחים מן הפסוק: "מה נאכל בשנה השביעית". שער המלך לומד מכאן שאיסור הספיחים אוסר את הספיחים באכילה בלבד, ולא בהנאה. הגרשי"ז מעיר על דבריו שתי הערות: ראשונה: לא נאמר כאן שהספיחים אסורים באכילה. העם מתלונן שלא יהיה מה לאכול, דבר הרומז על איסור הספיחים. האם זה אומר שהאיסור הוא אכילה בלבד? בהחלט יתכן שהספיחים אסורים באכילה ובהנאה, אך הפסוק רומז לכך בעזרת התלונה הצפויה יותר, התלונה שחסר אוכל! שנייה: גם אם קבל את הדברים, הם אמורים בשיטת רבי עקיבא. חכמים חולקים ואומרים שאיסור ספיחים הוא מדרבנן. האם יש מקור לכך שחכמים סוברים שאיסור ספיחים אוסר את אכילתם בלבד? ביחס לשאלה זו ראוי לציין: בלשון המדרש נשמע שאיסור הספיחים היה מוכר לתנאים, וחלקו אם מקורו הוא מן התורה או מדרבנן. המשמעות היא שאין מחלוקת על גזרי האיסור, מה כלול בו ומה לא, אלא רק על המקור. אם רבי עקיבא סובר שהספיחים אסורים באכילה בלבד, חכמים אינם חולקים על כך. הפוסקים מביאים ראיות שונות לבחון אם הספיחים אסורים בהנאה. ראיה מעניינת מבוססת על סיפור המובא בירושלמי (שביעית פרק ט, א). רבי שמעון בר יוחאי רואה אדם מלקט ספיחים בשמיטה. הוא גוער בו שהספיחים אסורים. עונה לו האדם: רגע, אבל אתה, רבי שמעון, סבור שהספיחים מותרים! ענה לו רבי שמעון: אני באמת מתיר, אבל חכמים חולקים, והלכה כמותם! רבי שמעון התרה בו ואמר שהוא פורץ גדר, והגמרא אומרת שהאדם אכן נענש. ראשית נלמד את המוסר הגדול ממעשה זה. רבי שמעון בר יוחאי חולק על חכמים ואומר שהספיחים מותרים. אך הוא יודע שמעבר למחלוקת פרטית על הלכה זו או אחרת, יש את המערכת ההלכתית הכללית. ההלכה קובעת שגם אם רשב"י סובר משהו, ההלכה היא כדעת חכמים - הרבים. לכן האדם שבחר לסמוך על רשב"י ננזף על ידו. הנזיפה אינה על עצם זאת שהוא עובר על ההלכה, שהרי רשב"י סובר שפעולתו איננה נוגדת את ההלכה. הנזיפה היא על פריצת הגדר – ההתעלמות מהמערכת ההלכתית וכללי פסיקת ההלכה.

אך לגופם של דברים: מה אותו אדם עשה? לכאורה הוא רק קטף את הספיחים! לאור זאת, הרמב"ם (שמיטה פרק ד, ג) פוסק שמי שקוטף את הספיחים לוקה מכות מרדות. הרדב"ז אומר שאיסור ליקוט הספיחים נאסר בד בבד עם גזירת הספיחים המקורית. הרב קנייבסקי שואל: אם אסור לקטוף ספיחים, ודאי שאסור ליהנות מהם! ברם, הפוסקים מציעים מספר הסברים למלקות הללו:

הגרשי"ז אומר שהקוטף אינו יכול לאכול את הספיחים. אם כך, הוא עובר על "לא תקצור", בעוד אינו יכול לקיים "לאכלה". הקציר המותר בשמיטה הוא רק לצורך שימוש. מכיוון שקציר זה אינו יכול להגיע לאכילה, אין היתר לקציר זה. החזון איש אומר הסבר לכאורה פשוט יותר: מסתבר שמובלע בדברים שהאדם גם אכל את הספיחים, ולא רק קטף אותם. גם מכות המרדות הם על האכילה, ולא על הקטיפה גרידא.

לענ"ד מהקשר הסוגיה נשמע משהו אחר: הטענה של רשב"י איננה שהאדם הזה עובר על איסור מסוים. הוא אומר שהוא פורץ גדר. כלומר, המעשה שלו הוא מעשה של חוצפה כלפי הפסיקה של חכמים. על כך הוא נקרא פורץ גדר. מסתבר שגם הרמב"ם מתכוון לזה: מי שמורד בחכמים ומחליט לקטוף את הספיחים בעזות מצח, לוקה. אין בכך איסור בפני עצמו.

בשבוע הבא נסיים את העיסוק בשאלת ההנאה מן הספיחים, ונסכם את הלכות קניית פרחים בשמיטה.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חֶמְדַּת הַדָּף הַיּוֹמִי

האשה השש עשרה / יבמות דף ב

הרב עקיבא כהנא

השבוע נתחיל ללמוד את מסכת יבמות, בתחילת המסכת מפורטות חמש עשרה נשים שבמקרה שהן נשואות לאחד האחים, ומת האח, הרי שהן פטורות מהחליצה ומהיבום, ולא רק הן, אלא גם צרותיהן – הנשים השניות של אותו האח פטורות מחליצה ומיבום.

התוספות (י ע"א ד"ה לעולם) הקשו מדוע לא כתבה המשנה מקרה אחר שבו אדם גירש את אשתו על מנת שלא תנשא לאח של המת, וכך נמצא שלכל העולם האשה הזו מותרת, אך דווקא לאח החי שאמור לייבם אותה היא אסורה. בעצם מקרה זה הוא מקרה של אשה שהיא אשת איש, והיא לא מוזכרת כאחת מהעריות במשנה שגורמות לאיסור של חליצה ויבום.

התוספות מתרצים שהיא לא נחשבת אשת המת לגבי האח החי, משום שלגבי היא נשארה בכלל אשת האדם שגירש אותה עוד לפני שאחיו נשא אותה, ולכן היא לא נחשבת לאשת אחיו, והיא גם לא תאסור את צרתה לייבום.

הרמב"ן והרשב"א (ב ע"א ד"ה מתניתין) כתבו שקושיה זו היא "קושיה של קנטור" משום שהמשנה לא עסקה כלל במקרים שיש בהם תנאי, אלא רק במקרים שאשה אסורה התחתנה עם האח שנפטר. **לגופו של דבר הרשב"א והרמב"ן אומרים** שהדין במקרה כזה היא שהצרה מתייבמת משום שהיא לא נחשבת לצרת ערווה שהרי היא לא מתייבמת רק מחשש שאם תתייבם תחזור להיות אשת איש, ולכן כרגע היא נחשבת אשתו של האח שנפטר, אך היא לא נחשבת לאסורה על האח החי.

התוספות מביאים שלמעשה שאלה זו נשאלה בירושלמי בגיטין שם אומרים שיש להבדיל בין אשה שהתורה אסרה על אדם לבין אשה שנאסרה על אדם בגלל מעשה של אדם אחר שיכול להתיר את האיסור. **הרמב"ן והרשב"א אומרים** שלמעשה הירושלמי הוא לשיטתו בהגדרת הגירושין של אשה כזו, אבל הבבלי בגיטין חולק על הירושלמי בהגדרת הגירושין, ולכן אין דבריו רלוונטיים להלכה. הלכה למעשה כתב הרשב"א שלדעתו אשה זו צריכה לחלוץ, וזאת למרות שהיא לא מתייבמת.

הראשונים הביאו ראייה מגמרא בגיטין דף פג ע"ב שעוסקת בהגדרת הדין של האשה שהתגרשה על מנת שלא תנשא לאדם פלוני, והגמרא אומרת שלכאורה אדם שעשה את התנאי הזה עקר את מצוות יבום, משמע מדברים אלו שאשה זו אינה מתייבמת ואינה חולצת. הראשונים מתרצים שאמנם מצוות היבום נעקרה, אך אין זה אומר שמצוות החליצה נעקרה גם היא.

הרב עובדיה יוסף (יביע אומר ז, אבהע"ז כא) הביא מדברי הרשב"א ראייה לכך שאם אחד האחים נשוי, למרות שחל עליו חרם דרבינו גרשום שלא לייבם עוד אשה, הרי שהוא יכול לחלוץ, משום שהאיסור לייבם הוא איסור חיצוני. **בכך הוא חלק על דברי הבית שמואל (קסא, ז) שכתב** שעדיף שהקטן יחלוץ. **לענ"ד יש לדחות את דבריו משתי סיבות:** א. משום שגם אם זה לא נחשב שהוא לא יכול לייבם, הרי שעדיף שהקטן יחלוץ כדברי הבית שמואל. ב. טעם הרשב"א היה שניתן להפך את איסור הנדר, מה שאין כאן שחרם לא ניתן להפך, ויש לכך ראיות רבות שחדר"ג חמור מנדר.

סיכום: הראשונים התקשו בשאלה מהי הסיבה שלא כתבו במשנה אשה נוספת שאסורה לאח החי, וזו אשה שהתגרשה מבעלה בעבר בתנאי שלא תנשא לאח החי, כמה תשובות נאמרו על כך: א. שהיא לא נחשבת אסורה על האח החי. ב. איסור כזה לא נחשב איסור חמור, שאוסר את הצרה. ג. זהו איסור שבמהותו יותר קל. ד. המשנה לא עסקה במקרים של תנאים. מראיות הראשונים ניתן היה להביא ראייה לגבי השאלה מהו הדין ביבם נשוי, והאם עדיף שאח שאינו נשוי יבצע חליצה.

[יתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
טל שאול בן יפה גדעון בן רחל רבקה רינה בת גרונה נתנה יוסף חלילי בן רחל משה בן רחל	ניר רפאל בן רחל ברכה שי בת הלל מאירה בת אסתר ר' יצחק בן בריינדל גיטה נהוראי בן רבקה נמיר חנן הראל הכהן בן דרורה	ישראל בן רבקה אריה יצחק בן גאולה מרים נטע בת מלכה חוה ראנלה בת פיילא רבקה בת שרה בלה
בתוך שאר חולי עם ישראל		

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחד מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

הנחיות לסעודת פורים בערב שבת:

שני מנהגים מובאים בפוסקים לגבי סעודת פורים כאשר פורים חל בערב שבת. יש שכתבו להקדים את הסעודה לשחרית, ובדרך זו יוכלו בערב לעשות סעודה מכובדת בליל שבת¹. ויש שכתבו לעשות סעודת פורים אחרי צהרים ולהמשיכה עד כניסת שבת, ובכניסת שבת לעשות "פורס מפה ומקדש"², ואז להמשיך בסעודה כסעודת שבת³. היתרון במנהג השני הוא שבדרך כלל ביום פורים בבוקר טרודים בקיום מצוות היום (קריאת מגילה, משלוח ומנות ומתנות לאביונים), ובערב שבת עוד יותר טרודים בהכנת השבת, ולכן קשה לערוך סעודת פורים בבוקר. בדרך זו יכולים לסיים את מצוות היום ואת ההכנות לשבת קודם סעודת פורים, ואז לערוך סעודת פורים שתתחבר לסעודת השבת. וכן העיד המאירי שכך היה מנהגם:

"ואף אנו ואבותינו נוהגים בפורים שחל להיות ערב שבת שמתחילין בסעודה מבעוד יום עד שיקדש היום ופורסין מפה ומקדשין וגומרין את הסעודה"⁴.

לבחורים לנהוג בשיטת "פורס מפה ומקדש" יש לנהוג כך:

1. לכתחילה יש להתפלל מנחה לפני הסעודה.
2. לכתחילה ראוי להתחיל את הסעודה קודם ט' שעות ביום⁵, כלומר שלוש שעות זמניות קודם השקיעה, כדי שעד שתכנס שבת שוב יהיה לו תאבון לאכול אף סעודת שבת, וכן שזמן משמעותי של הסעודה יהיה ביום פורים עצמו. ובדיעבד רשאי להתחיל עד השקיעה⁶.
3. כאשר מגיע זמן הדלקת נרות, על הנשים להדליק נרות שבת.
4. לאחר מכן, קודם השקיעה, יש להפסיק את הסעודה (אך לא לברך ברכת המזון) ולהתפלל מזמורי קבלת שבת ולכה דודי כנהוג. ניתן אף להתפלל ערבית בשלב זה, או אפשר להתפלל ערבית לאחר הסעודה. ניתן אף ללכת לבית הכנסת לקבלת שבת ולערבית, אך אם הולכים לבית הכנסת לכתחילה ראוי שחלק מהסועדים, כגון הנשים, יישארו במקום הסעודה⁷.
5. יש לכסות את החלות ולעשות קידוש. אם שתה יין בסעודת פורים, אין לברך בורא פרי הגפן⁸, אלא יאמר "ויכלו השמים..." ולאחר מכן יברך "אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו... מקדש השבת".
6. לאחר מכן יש לבצוע על לחם משנה⁹, אך כיוון שממשיך את סעודתו שמקודם אין ליטול ידיים וכן אין לברך המוציא על החלות¹⁰.
7. אף בסעודת השבת יש להשתדל לאכול לכל הפחות קצת תבשילים לכבוד השבת¹¹, וכן לכתחילה יש למשוך את הסעודה עד הלילה כדי שלפחות מקצתה תהיה בלילה¹².
8. בסוף סעודת השבת מברכים ברכת המזון. בברכת המזון יש לומר רצה. לגבי על הניסים, יש פוסקים הסוברים שאין לומר על הניסים משום שזוהי סתירה לומר גם רצה וגם על הניסים¹³, ויש הסוברים שיש לומר על הניסים ואין בכך סתירה משום שהסעודה התחילה בפורים והסתיימה בשבת¹⁴.

¹ כך כתב הרמ"א בסימן תרצה סעיף ב.

² פסחים ק ע"א.

³ כן כתב המאירי (כתובות ז ע"ב), וכן כתב המגן אברהם (תרצה ס"ק ט) בשם המרדכי, וכן כתב בשו"ת זרע אמת (חלק ג סימן עט). ובספר נהר מצרים (הלכות פורים סעיף יג) העיד שכן היה המנהג בירושלים. וראה עוד מקורות על שני המנהגים בספר פורים משולש לרי' שריה דבליצקי (פרק ראשון סעיף ו).

⁴ בית הבחירה, כתובות ז ע"ב.

⁵ ראה שו"ע אורח חיים רמט, ב, ובשו"ת מהרי"ל סימן נו סעיף ח.

⁶ שו"ע אורח חיים רמט, ב.

⁷ שו"ע אורח חיים קעח, ב, וכ"כ בשו"ת זרע אמת שם.

⁸ שו"ע אורח חיים רעא, ד.

⁹ ערוך השולחן אורח חיים רעא, יג.

¹⁰ שו"ע אורח חיים רעא, ד, ומשנה ברורה ס"ק יח.

¹¹ ביאור הלכה רמט, ב ד"ה מותר.

¹² משנה ברורה רסז ס"ק ה.

¹³ חיי אדם קנה, לב; משנה ברורה תרצה ס"ק טו.

¹⁴ ט"ז אורח חיים קפח ס"ק ז. וראה במאירי שהוא לעיל שכתב שמנהגם היה לומר על הניסים, אך טעמו משום שעל הניסים שייך אף בט"ו שהוא שושן פורים, אך לפי זה כאשר שושן פורים חל בערב שבת וגומר סעודתו בשבת אין לומר על הניסים. ולהרחבה בנושא תרתי דסתרי בכלל ועל הניסים בסעודת פורים בפרט ראה תשובתנו בשו"ת במראה הבזק חלק ה סימן סג על סעודת פורים לאחר פלג המנחה כשכבר התפללו ערבית.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

<p>לע"י שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלביע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"י רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"י גב' לוריין הופמן ז"ל</p>	<p>לע"י חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלביע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"י סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלביע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
לע"י הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				